

## Lihula lilltikandi ajalugu

Koostanud Urve Selberg

19. sajandi viimastel kümnenditel moeasjaks saanud lilltikandiga sõidu- ja vooditekid moodustavad ühe silmapaistvama osa Eesti rahvakunstist. Uudne tikkimislaad, mida rahvasuus nimetati roosimiseks, sai alguse Lihulast ja selle ümbruskonna küladest. (Mandel & Vaab, Lihula lilltikand ja meistrid, 2009) Lihula mõjupiirkonda kuulusid peale Läänemaa mõnevõrra ka Põhja-Pärnumaa ja Lääne-Harjumaa, samuti Muhu. (Vunder, 1992)

Enamasti on sellised tekid tehtud kaasavaraks või pulmakingiks. *Uudne madalpistetikand levis meheleminekueas neidude hulgas kiiresti ja nii kujunesid pruuttekid suureks värviliste õite, lehtede, pärgade ja kimpudega ehitud toreduseks.* Kaasavaratekkidest said tõeliselt uhkeldavad, üksteist üle trumpavad jõukuse ja näpuosavuse näitamise vahendid. Levisid uued tikkimispisted ja -tehnikad, kasutusele tulid aniliinvärvid ning poelõngad. Levinud olid neolõngad. Mooditunud lillemustrid nõudsid tikkijalt lisaks kannatlikkusele ja käelisele osavusele ka head värvi- ja kompositsioonitunnetust.

Juba 19. saj. lõpul saab Läänemaa keskosa kihelkondade moevärviks punane. See nn. Lihula punane pidi olema hästi ere, „mida säredam, seda parem.“

19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses valitseb Lääne-Eesti lilltikandis naivistlik laad. Sageli on lillede sekka tikitud kireva sulestikuga linde. Mõnikord ehivad tekke hobusepea või hobuseraud.

Tikkijad lõid ka uusi mustreid aias, põllul, metsas ja niidul kasvavatest lilledest. Olenevalt meistrist olid lilled tekil äratuntavad või tugevalt stiliseeritud. Paralleelselt madalpistetikandiga levis ka ristpistetikand, kuid ristpistes tekkide puhul on märgata põhiliselt mustrilehtede kasutamist.

20. sajandi algusaastatel käisid Muhu vallalised noored naised Läänemaal ja Pärnus tööl. Esimesed Muhusse jõudnud tekid olidki Läänemaa meistrite valmistatud. Muhulased õppisid selgeks vajalikud töövõtted ja asusid välja töötama oma stiili. Läänemaa ja Muhu tekid muutusid üsna lühikese ajaga eriilmeliseks.

1920. –1930. aastatel hakkab järjest rohkem levima mustrilehtede kasutamine. Madalpistes tikitud tekkide kõrvale tulevad nõelamaali tehnikas (hääbepistes) väljaõmmeldud tekid. Tikitakse ka ristpistes.

Enne Teist maailmasõda peeti külas lilltikandiga vaipu ja saanitekke jõukuse näitajaks ja uhkuseasjaks. Tikitud tekke ei kasutatud iga päev. Vaip võeti välja pidulikul puhul, näiteks pühade ajal või laadal ja kirikus käies. Uhkete saanitekkidega kirikusse sõit, tekk üle saani ääre, oli nagu kohalik moedemonstratsioon. Lihula rahvariideid näeme 1930. aastatel naisseltside liikmetel aga seljas üksnes toimunud ühispildistustel. Linlik moevool oli ammu jõe jõudnud kõikjale maale, sealhulgas ka Läänemaale. (Mandel & Vaab, Lihula lilltikand ja meistrid, 2009)

1940.–1941. aasta ja järgnenud sõjaaeg pööras elu pea peale. 1940. aastal seltsid likvideeriti ja nende varad riigistati. Kauneid vooditekke kasutati esialgu veel pühapäeviti vooditel päevatekkidena, saanitekke vahel ka külla sõites. (Mandel & Vaab, Lihula lilltikand ja meistrid, 2009)

Mustrite loomise käiku on praegu võimatu täpselt taastada, küll aga on mõnikord õnnestunud välja selgitada kujundatud ornamendi mõningaid allikaid. Kasutades julgelt kõike kättesaadavat – trükimustreid, postkaarte, vabrikurätte, mitmesuguseid odavaid trükiseid (etikette, reklaamiümbriseid), looduslike lillede eeskujude, teiste tikkijate töid – on tikkijameistrid loonud väga erinevaid mustreid. (Vunder, 1992)